N. Császi Ildikó

Szövegértést fejlesztő gyakorlatok az anyanyelvi kommunikáció kulcskompetencia fejlesztéséhez

Mellékletek

1. számú melléklet

1. óra – Házi feladat

Olvasd el a következő szöveget, és oldd meg a szöveghez kapcsolódó feladatlapot!

Az umiak lassan, finoman kiköt. Kiszállok, utánam Philippe, filmfelvevő géppel a kezében. Ajégtáblán öt, meglehetősen nagy rozmárt számolunk össze. Mászva közelítem meg a csoportot. A legnagyobb, félig felemelkedve, még mindig figyel bennünket. A négy másik is felébred, s kínosan, ügyetlenül mászik a víz felé. Egymás után csobbannak bele. Magasra csap a hullám, s himbálódzni kezd a jégtábla velünk együtt. A nagy rozmár nem mozdul. Egyre csak figyel. Mozdulatlanná merevedünk, s még a lélegzetünket is visszatartjuk, annyira félünk, hogy ő is elmenekül. Érezzük, hogy filmünk egyik főszereplőjével állunk szemben.

A vízben lévő négy rozmár nem távolodik el. Kiemelik a fejüket, s nézik, mi történik a szigeten. Nyilvánvalóan várják a társukat. Tanácstalanok.

Ilyen alkalmakkor meglehetősen nehéz dolog az emberi előítéletektől függetlenül magyarázni az állatok viselkedését. Vajon félnek-e a rozmárok a várható összecsapástól? Miért nem mennek el? Aggódnak-e a hatalmas termetű pátriárkáért, aki talán a nemzetség feje?

Elején tartunk a jelenetnek, amelyet mindvégig döbbenetesnek és megrázónak érzünk. Aztán semmit sem hallunk. Egyetlen morgást sem. A jégtábla oldalát halkan csapkodja a hullámverés. A négy rozmár egyike lassan a jégtábla felé úszik. Mit fog tenni? Kirajzolódik előttem a napfényben vastag, bozontos bajusza – akár egy nyugdíjas angol ezredesé –, apró, kifejezéstelen szeme, eldugott álla, kardszerűen hajlított, hosszú fehér agyara, mely fenyegetően mered a víz fölé. Mire készül? Ha felkapaszkodik a jégtáblára, ésnekünk támad,valamennyien avízbefordulunk, sakkor talán a minket figyelő, mozdulatlan öreg sem marad tétlen. Az úszó rozmár azonban nem felénk tart. Sietség nélkül jobbra fordul, s pontosan a pátriárka mellé ér.

Eléggé közel vagyok hozzájuk. Philippe úgy helyezkedett, hogy kedvező szögből filmezheti az egész jelenetet. Az umiakból nesz sem hallatszik. Mindenki halálos csendben figyel, ésvár. A szabadon élő állatok élete zajlik előttünk kivételes, szinte csodálatos körülmények között.

Az öreg ebben a pillanatban, mozdulatlanságával felhagyva, előtte úszó társa felé hajtja a fejét. A szélesre nyitott orrcimpájú két vöröses fej összeborul. A vastag bajusz szálai érintik egymást. A két vastagnyak ráncosbőrevénségesfakérgéreemlékeztet… Mi történik?Mit jelent ez apárbeszéd?Az emberek és az állatok közt újra felmagasodik a meg nem értés fala. Ismét felmerül az antropomorf magyarázat kísértése. Ha a két rozmár fejét és bajuszát egymáshoz dörzsölve beszél, akkor vajon mit mond egyik a másiknak? Vajon amelyik a vízben van, próbálja-e rávenni az öregebbiket, hogy hagyjon föl az egésszel, engedjen az embereknek, és menjen vissza a tengerbe, ahol sértetlen? Vagy éppen a harci taktikát tárgyalják meg?

Megbűvölten bámulunk. A nagy rozmár felemeli a fejét, és ránk néz. A másik pedig visszaúszik a társaihoz, s velük együtt, az umiaktól mintegy tízméternyire várakozik. Lehetséges, hogy diplomáciai feladatot teljesített, de az öreg konoksága miatt nyilván kudarcot vallott. Annyi bizonyos, hogy valami történt az öt állat között…

A rozmárok nagyfokú szolidaritásról tesznek tanúságot. Az eszkimók jól tudják, hogy segítik egymást: ha az egyik megsebesül, a többi köréjük gyülekezik, és gyakran megtámadja a vadászt. Ez az odaadó nagylelkűség sok vérengzésre adott már okot. A társaik segítségére siető rozmárok legtöbbször maguk is a vadász áldozatául esnek.

A vízben lévő négy rozmár hirtelen, felemelt fejjel, előreszegzett agyarral, egyenesen megindul Slwooko csónakja felé. Be kell indítani a motort, s dicstelenül megfutamodni. Tisztában vagyunk a rozmárok taktikájával: agyarukat rendszerint beakasztják az umiak oldalába, és egyszerre rántanak rajta. Ezt már nem bírják ki a bőrrel borított csónakok. A négy rozmár együttes támadása esetén nincs menekvés: az umiak darabokra szakadna, és az utasai a jeges vízben találnák magukat.

Látván, hogy a csónak eltávolodik, a négy rozmár a víz alá bukik, magára hagyva a magányos öreget, aki konokul terpeszkedik jégtutaján.

Immár nincs akadálya, hogy visszatérjünk az umiakkal a jégtáblához, és felkapaszkodjunk rá. […] Hason kúszom a nagy rozmár felé. Talán túlságosan is óvatosan, de hát mégiscsak egy billegő jégtáblán vagyok, szemközt egy két és fél tonnás állattal, amely sokkal agresszívabb az elefántfókánál.

Sikerült háromméternyire megközelítenem, anélkül, hogy reagálna, aztán feltérdelek. Ez a pozitúra kétségkívül nem nyeri el a tetszését. Ő még magasabbra emelkedik. Szinte fölém tornyosul, az agyarát felém lendíti. Kifejezetten ellenséges. Közvetlen közelből látom nagy, mogorva fejét, felmeredő bajuszát, kitátott száját és fekete torkát, amelyből hosszú, zaklatott bőgés tör elő. Puszta erődemonstráció: megpróbál elűzni napsütötte jégtáblájáról.

Kíváncsi vagyok, meg tudnám-e félemlíteni. Talpra állok, s most magasabb vagyok őnála. Felhagy a fenyegető viselkedéssel…Gyorsan hasra fekszem, mire felemelkedik. Háromszor-négyszeri smétlődik a játék: feküdj, föl… Valahányszor a jégen fekszem, támadást színlel.

Philippe filmezi a jelenetet, és közben hangosan nevet.

Végül felállok, és karommal hadonászva nagyot kiáltok. Ezzel véget is vetek a játéknak. A nagy rozmár dühösen és méltatlankodva a tengerbe merül.

(Cousteau, Jacques-Yves – Diolé, Philippe:

Vízibarátaink. Gondolat. Budapest 1980.

Fordító: Nagy Géza.)

Válaszolj a következő kérdésekre!

a) Miért csobbannak a vízbe a rozmárok az ember megjelenésekor?

.....

.....

b) Miből következtetett Cousteau kapitány arra, hogy a nagy rozmár lesz a kalandjuk főszereplője?

.....

.....

c) Miért döbbenetes és megrázó a második jelenet?

.....

.....

d) Milyen céllal úszik az egyik rozmár a jégtáblán fekvő öreg felé?

.....

.....

e) Mi késztette az embereket megfutamodásra?

.....

.....

f) Milyen mozdulat figyelmezteti a kapitányt a rozmár ellenséges magatartására?

.....

.....

g) Mi az oka annak, hogy a rozmár feladja a harcot?

.....

.....

2. számú melléklet

2. óra – Házi feladat

Készítsd el a szöveg vázlatát!

Hogyan választják a pápát?

Világméretű esemény tanúi lehettünk a közelmúltban, amikor II. János Pál pápa halálát követően megválasztották az új egyházfőt. Az új pápa kiválasztása és trónra lépése évezredes hagyományra nyúlik vissza. Nézzük sorjában, miként is történik.

Az első nagy kérdés az, ki is lehet alkalmas a poszt betöltésére. Mielőtt hatalmas elvárások sora jelenne meg a szemünk előtt, eláruljuk, hogy elvileg az összes felnőtt és megkeresztelt férfi közül választhat a konklávé. Az utóbbi századokban vált szokássá az, hogy az új pápa a bíborosi konklávé tagjai közül kerül ki. A választók létszámát VI. Pál pápa 1970-ben 120 főben maximálta, és csak azok a bíborosok vehetnek részt benne, akik még nem töltötték be 80. életévüket. (Jelenleg 119 bíboros „felelt meg" ennek a követelménynek.) A konklávé működését azonban II. János Pál pápa is módosította. Az 1996-ban kiadott apostoli konstitúciójában megszüntette a pápaválasztás két ősi módját, a közfelkiáltással történő, illetve a delegátusok általi választást. Továbbá azt is elrendelte, hogy ha 9 nap, illetve 30 szavazási kör után még nincs meg a végeredmény, akkor a kétharmados többség helyett egyszerű többséggel (bíborosok fele plusz 1 szavazat) is megválasztható az új pápa. Azt az időszakot, amely egy pápa halála és a következő pápa trónra lépése között eltelik, interregnumnak, azaz „uralkodások közötti idő"-nek nevezik, ez rendszerint legalább két hétig tart. Addig az egyház vezetését a kamarásnak (camerlengo) nevezett bíboros veszi át, de nem teljes mértékben, csupán ideiglenesen és korlátozott hatáskörrel. A napi folyó ügyekben a kamarásból és három választott bíborosból álló testület dönt. Nagyobb horderejű döntést az interregnum idején nem hoznak. A Vatikán polgári irányítását ideiglenesen a vatikáni bíborosok testülete veszi át. A pápa halálát kilencnapos gyász követi. Ekkor a négytagú, különleges testület határoz arról, mikor vigyék át a pápa holttestét a Szent Péter-székesegyházba, hogy a hívek leróhassák tiszteletüket, valamint a pápa temetésének időpontjáról is ők döntenek. Ezután intézkedéseket hoznak a kilencnapos gyásszal kapcsolatban, majd döntenek a konklávé kezdetének időpontjáról. A különleges testület arról is gondoskodik, hogy összetörjék a pápa dokumentumok hitelesítésére szolgáló pecsétgyűrűjét és ólompecsétjét, hogy senki ne használhassa őket jogtalanul.

Ez idő alatt a pápát felravatalozzák, majd eltemetik. Közben a pápaválasztásra jogosult bíborosok Rómá bagyűlnek, hogy zárt ajtók mögött döntsenek a következő pápa személyéről.

Az új pápáról tehát a bíborosokból álló konklávé dönt, amelyet a pápa elhunyta után 14 nappal, de legkésőbb 20 nappal össze kell hívni. Ez a két hét arra szolgál, hogy az összes pápaválasztó bíboros időben Rómába érjen –a határidő még azokból az időkből származik, amikor a fő közlekedési eszköz a lovas kocsi volt. A konklávé a Michelangelo freskóival díszített Sixtus-kápolnában ül össze, és szavazócédulákkal döntenek az új pápa személyéről. A leghosszabb konklávé eddig három évigtartott (1268 és 1271 között), de sokszor csupán egyetlen nap is elegendőnek bizonyult.

A konklávé megkezdése után a bíborosok addig nem hagyhatják el a Vatikánt, amíg meg nem választják az új pápát. A múltban ők is palotában laktak puritánul berendezett szobáikban, de ma már a Vatikán szállodájában, a kilencvenes években épült Casa Santa Marta házban szállnak meg, ahol összesen 120 lakosztály van, ez megfelel a konklávé lehetséges maximális létszámának. Innen szállítják őket autóbuszokkal nap mint nap a Sixtus-kápolnába addig, amíg meg nem választják az új katolikus egyházfőt.

A bíborosok nyugalmát egy egész csapat, többek között orvos, szakács és apácák igyekeznek biztosítani. A kiközösítés terhe mellett mindannyiukat – a bíborosokat is – szigorú titoktartás köti. Az egyház szerint

a szavazás felett a Szentlélek őrködik. A bíborosok saját magukra nem szavazhatnak, és kizárhatók a voksolásból, ha szavazatokért kampányolnak.

A bíborosok naponta négy szavazást tartanak, kettőt reggel, kettőt délután. A szavazólapokat az Eligo in Summum Pontificem, azaz „Legfőbb pápának választom” feliratú kehelybe teszik, majd azokat minden egyes forduló után egy hatalmas aranykehelybe dobják, és fekete füstöt adó adalékanyaggal elégetik. Ha megvan az új katolikus egyházfő, akkor egy vegyszer hozzáadásával fehér füstöt bocsát ki a Sixtus-kápolna tetején lévő kémény. Így a Szent Péter téren összegyűltek azonnal értesülhetnek arról, sikerült-e pápát választani, vagy sem.

Ha három napig nem sikerül döntést hozni, a szavazást egy napra felfüggesztik, amelyen a bíborosok imádkoznak és tanácskoznak. Ezután további hét szavazásig folytatódik a konklávé. Ha még ezután sincs eredmény, újabb egynapos szünetet iktatnak be, amelyet újabb hét szavazás követ. Amennyiben ezt követően sincs döntés, a tagok egyhangú egyetértésével a konklávé felfüggesztheti a kétharmad plusz egy szavazat szabályát, és abszolút többséggel (a szavazatok fele plusz egy szavazat) dönthet az új pápáról.

Amint megvan az új pápajelölt, felteszik neki a kérdést, elfogadja-e a konklávé döntését. Ha igen, akkor megkérdezik, milyen nevet választ pápaként. Ezután a bíborosok kollégiumának dékánja kiáll a Szent Péter-bazilika középső erkélyére, és a „Habemus Papam” (Van pápánk) mondattal bejelenti, hogy sikerült megválasztani az új pápát. A frissen megválasztott katolikus egyházfő ezt követően megjelenik az erkélyen, és apostoli áldást oszt a megjelenteknek. Néhány nappal később pedig az új pápa misét celebrál, amely szolgálatának megkezdését jelképezi.

3. számú melléklet

3.óra – Házi feladat

Olvasd el akövetkező útmutatót, majd válaszolj a kérdésekre!

Daedalon tabletta

Ezzel a recept nélkül kapható gyógyszerrel Ön enyhe, múló panaszokat kezelhet orvosi felügyelet nélkül. Az optimális hatás elérése érdekében azonban elengedhetetlen a gyógyszerek körültekintő, szakszerű alkalmazása.

– Tartsa meg a betegtájékoztatót, mert a benne szereplő információkra a későbbiekben is szüksége lehet.
– További kérdéseivel forduljon orvosához vagy gyógyszerészéhez!
– Sürgősen keresse fel orvosát, ha a tünetei két napon belül nem enyhülnek, vagy éppen súlyosbodnak!

Mikor alkalmazható a Daedalon tabletta?

Különböző eredetű hányinger és hányás megelőzésére és kezelésére szolgál, mint jármű által kiváltott utazási betegség, sugárkezelés okozta hányás, szédüléssel is járó belsőfül eredetű émelygés. Terhesség alatt jelentkező hányinger, hányás kezelésére csak az orvos kifejezett utasítására alkalmazható!

Mit tartalmaz a Daedalon tabletta?

Hatóanyag: 50,0 mg dimenhydrinatum tablettánként. Segédanyagok: magnézium-sztearát, talkum, mikrokristályos cellulóz, kolloid-szilícium-dioxid.

Mikor nem alkalmazható a Daedalon tabletta?

– A hatóanyaggal, illetve a készítmény összetevőivel szembeni túlérzékenység esetén.
– Görcsös állapotokban.
– Veseelégtelenség esetén.
– Zöldhályog esetén.
– Megnövekedett koponyaűri nyomás (pl.fejsérülés) esetén.
– Szoptatás ideje alatt.
– 6 év alatti életkor esetén.

Mit kell tudni a kezelés megkezdése előtt?

Feltétlenül kérjen tanácsot orvosától:

– a következő betegségek fennállása esetén: emelkedett szembelnyomás, vizeletürítési zavarok, asztma, magas vérnyomás, súlyos koszorúér-betegség, vese- és májelégtelenség,
– ha más gyógyszert is szed, különös tekintettel az alábbi gyógyszerekre: altatók, nyugtatók és egyéb pszichiátriai gyógyszerek, Parkinson-kór elleni gyógyszerek, görcsoldók, egyes antibiotikumok.

A Daedalon tabletta szedésekor ne fogyasszon alkoholt!

Milyen hatása van a Daedalon tablettának a gépjárművezetésre, baleseti veszéllyel járó munka végzésére?

A gyógyszer szedése álmatlanságot, bágyadtságot, szédülést, a reakcióidő megnövekedését okozhatja, ezért ezen tünetek jelentkezésekor gépjárművet vezetni és baleseti veszéllyel járó munkát végezni tilos.

Hogyan kell szedni a Daedalon tablettát?

Felnőtteknek és 12 év feletti gyermekeknek: 4–6 óránként 1–2 tabletta, a legnagyobb napi adag 8 tabletta.

6-12 éves gyermeknek: naponta 2–3-szor ½–1 tabletta (összesen napi 5mg/testsúlykilogramm). Utazási betegség megelőzésére az első adagot az utazás megkezdése előtt fél órával kell bevenni. Amennyiben a tünetek a gyógyszerszedés ellenére két nap után is fennállnak, illetve egyéb tünetek is jelentkeznek, azonnal keresse fel kezelőorvosát! Ha az előírtnál több Daedalon tablettát vett be, azonnal forduljon orvoshoz!

Hogyan tároljuk a Daedalon tablettát?

Szobahőmérsékleten (15–30ºC-on) kell tartani.

A gyógyszert a csomagoláson feltüntetett lejárati időn belül szabad felhasználni.

A gyógyszert gyermekek elől gondosan el kell zárni!

Kérdések:

a) Milyen problémákra használható ez a tabletta?

.....

b) Orvosírja-e fel ezt a tablettát?

.....

c) Miért tüntetik fel a betegtájékoztatón az összetevőket, amikor az emberek többsége nem ismeri ezeket az anyagokat?

.....

d) Barátnőd gyomorgörcsök miatt émelyeg, hányingere van.Ajánlanád-e neki ezt a tablettát?

.....

e) Hány napig lehet ellenőrzés nélkül szedni ezt a gyógyszert?

.....

f) A barátod húga ötéves, bevehet-e Daedalont, ha utazáskor hányingere van?

.....

g) Terhes anyák bevehetnek-e Daedalont, hahányingerük van? Indokold meg a válaszodat!

.....

h) Nagymamádnak magas a vérnyomása, és az is előfordul, hogy altatóval alszik. Javaslod-e neki a Daedalont?

.....

i) Ha a barátnőd asztmás, milyen előzmények mellett vehet be ebből a gyógyszerből, ha utazáskor szédül, és hányingerevan?

.....

j) Barátnődnek kistestvére született.Hétvégén vidékre utaznak, az édesanyja utazáskor rendszerint rosszul érzi magát. Mire figyelmeztetnéd őt a tablettával kapcsolatban?

.....

k) Nagybátyádéknál töltötted a napot. Este haza akar vinni autóval, de előtte bekap egy Daedalont, mert kicsit émelyeg a gyomra a délután megivott sörtől. Szívesen beülsz mellé a kocsiba? Válaszodat indokold meg!

.....

l) A bátyád csúnyán összefejelt valakivel a focimeccsen. Néhány öltéssel össze is kellett varrni a fejét. Az agyrázkódás miatt szédül, és hányingere van. Kér tőled egy Daedalont, adhatsz-e neki?

.....

m) Írj két olyan foglalkozást, amelyek végzőinek semmiképpen nem javasolnád a gyógyszer szedését!

.....

n) Nagynénéd a sugárkezelés után rettentően émelyeg, segíthetsz-e rajta ezzel a gyógyszerrel? Ha igen, maximum milyen adagolással?

.....

o) Bevehet-e egy 11 éves és 42 kg testtömegű gyerek napi 4 tablettát ebből a gyógyszerből?

.....

p) Milyen esetben kell azonnal orvoshoz fordulni a Daedalon szedésekor?

.....

q) Tárolhatjuk-e a tablettát a hűtőszekrényben?

.....

r) Miért nem tanácsos eldobni a tabletták külső csomagolását?

.....